

Právní norma

vymezení, struktura, druhy

Miloš Večeřa

Právní nauka I

Pojem právní normy

je obecně závazné pravidlo chování
stanovené nebo uznané státem a
státem vynutitelné

Právní norma

- má preskriptivní charakter (např. povinnost chodit na přednášky)
- nikoliv deskriptivní = soud (výroku)
- rozdíl od postulátu (ideje, co je žádoucí)
- rozdíl od hodnotící věty

Způsoby vyjádření normativnosti

- zákaz
- příkaz
- dovození

Zásada legální licence (zákonného dovození)

Specifické znaky právních norem

Materiální znaky

1. Normativnost
2. Právní závaznost
3. Obecnost
4. Státní donucení /vynutitelnost/

Formální znaky

1. Pravomoc a působnost normotvůrce
2. Forma (publikace)

Prvky právní normy

- Subjekt
- Objekt
- Obsah

Struktura právní normy

- 1) **Hypotéza** -předpoklady, podmínky, příčiny, důvody dispozice, často právní skutečnosti
- 2) **Dispozice** -vlastní pravidlo chování
- 3) **Sankce** -nepříznivý následek

Logická struktura právní normy

JESTLIŽE **H** →

PAK **D** →

JINAK **S**

H

Jestliže právnická osoba prodá věc

D

pak musí být bez vad

S

jinak musí poskytnout slevu

Typy struktury právní normy

- 1) jednočlenná D
- 2) dvoučlenná $H + D$ nebo $D + S$
- 3) trojčlenná $H + D + S$
- 4) čtyřčlenná $H + D + D' + S$
- 5) normové komplexy

Byla-li ve smlouvě stanovena přesná doba plnění a ze smlouvy nebo z povahy věci vyplývá, že na opožděném plnění nemůže mít věřitel zájem, musí věřitel oznámit dlužníkovi bez zbytečného odkladu, že na plnění trvá; jestliže tak neučiní, smlouva se od počátku ruší.

Pokud je účastníkem občanskoprávních vztahů stát, je právnickou osobou.

Vlastnoruční závěť musí být vlastní rukou napsána a podepsána, jinak je neplatná.

Hlavním městem České republiky je Praha.

Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný.

Zanikne-li zajištěný dluh, zanikne i zástavní právo.

Druhy právních norem dle strukturních prvků

rozlišujeme:

- **Podmíněné** právní normy - obsahují hypotézu
- **Nepodmíněné** právní normy - neobsahují hypotézu

- **Perfektní** právní normy - obsahují sankci
- **Imperfektní** právní normy - neobsahují sankci

Druhy hypotéz, dispozic, sankcí

A) Dle abstraktnosti (obecnosti) formulace

1) Relativně abstraktní formulace H,D,S

použití tzv. neurčitých pojmů (dobré mravy, poctivý obchodní styk) k dosažení širší obecnosti, větší prostor pro uvážení soudu. Nevýhoda: nižší míra právní jistoty

2) Relativně konkrétní formulace H,D,S

relativně vysoká míra konkrétnosti, nevytváří prostor pro uvážení při aplikaci, vyšší /vysoká/ míra právní jistoty pro adresáty norem

B) Dle alternativnosti nebo kumulativnosti

2) Kumulativní charakter formulace H,D,S

nutnost splnit všechny podmínky a pravidla obsažené v dané právní normě, nejčastěji je vyjadřován spojkami „a“, „i“, „rovněž“, „jakož“ ve slučovacím významu

1) Alternativní charakter formulace H,D,S

umožňuje výběr jedné z několika možností, nejčastěji je vyjadřován spojkami „nebo“, „anebo“, „či“, stačí splnit jednu z nich

C) Dle úplnosti či neúplnosti formulace H,D,S

1. Taxativní (úplný) výčet H,D,S

obsahují úplný, doslovný výčet u H,D,S, stanoví přesně podmínky realizace normy, přesně jmenuje situace, obsažený výčet je úplný a nelze jej výkladem rozšiřovat.

2. Demonstrativní (příkladný) výčet H,D,S

často se vyskytuje a používá obraty „například“, „podobně“ „zejména“, „jiné okolnosti“, „alespoň“, stanoví obecně podmínky, poskytuje škálu možností posuzování, prostor pro uvážení soudů.

DRUHY NOREM

- 1) **S klasickou strukturou** – obsahují H,D,S
- 2) **S neklasickou strukturou** – některá část chybí

Podle právní síly

- 1) Ústavní PN
- 2) Zákonné PN
- 3) Podzákonné PN

- Zásady:**
- a) Norma nižší právní síly nesmí odporovat normě vyšší právní síly
 - b) norma může být měněna nebo rušena pouze normou stejné nebo vyšší právní síly

Podle způsobu vymezení pravidla chování

a) příkazující

Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.

b) zakazující

Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život.

c) opravňující – permisivní

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku...

Podle stupně závaznosti

- 1) Kogentní (kategorické, imperativní)** – neponechávají prostor pro vůli adresáta
- 2) Dispozitivní** – pravidlo nestanoví vůbec nebo jen subsidiárně a dávají subjektům prostor upravit si vzájemné vztahy

Zvláštní normy

1) Blanketové (bílé, prázdné) – neobsahují vlastní pravidlo a jen zmocňují k vydání prováděcího předpisu (ústavní zákon – zákon, zákon – podzákonný předpis, zákon – předpis samosprávné instituce)

2) Odkazující – na konkrétní předpis nebo §

Kolizní normy

představují oblast mezinárodního práva soukromého, stanoví **hraniční ukazatele**, jimiž jsou určeny normy, podle nichž se řeší soukromoprávní vztahy s cizím prvkem

Kompetenční normy

vymezují rozsah pravomocí a působnosti orgánů veřejné moci

Teleologické (finální, účelové) normy

vytyčují žádoucí cíle, aniž by normovaly způsob, jak k cíli dospět. Typicky směrnice EU.

Právní normy podle ostatních kritérií

- **Definiční**
- **Operativní**
- **Deklaratorní**
- **Soukromoprávní a veřejnoprávní**
- **Hmotněprávní a procesní**
- **Vnitrostátní a mezinárodní**
- **Obecné a speciální (kazuistické)**
- **Autonomní a heteronomní**
- **Obecné** (s obecnou působností, „lex generalis“)
se vztahují se na větší počet stejných případů
- **Speciální** (se zvláštní působností, „lex specialis“)
upravují odlišně dílčí věcně shodnou problematiku, kolizní pravidlo
- **Doporučující** - quasinormy

Děkuji za pozornost